

Akademie věd ČR udělila šest medailí, dvě převzali zahraniční experti

22.11.2024 - Luděk Svoboda | Akademie věd České republiky

Slavnostní odpoledne, jehož se kromě oceněných zúčastnili také jejich kolegové a kolegyně z pracovišť, vrcholní představitelé Akademie věd ČR, rodiny a další hosté, se tradičně uskutečnilo v reprezentativních prostorách Lannovy vily.

„Tentokrát oceňujeme osobnosti nejen z Česka, ale také ze zahraničí. Svými objevy a úsilím přispívají k rozvoji vědy i našeho poznání,“ řekla v úvodu předsedkyně Akademie věd ČR Eva Zažímalová a dodala, že z jejich výzkumů profituje celá společnost.

Technologie pro energii budoucnosti

Vedle medailí pro významné představitele svých oborů a medaile za popularizaci vědy udělila Akademie věd ČR také nejvyšší ocenění *De scientia et humanitate optime meritis*, které získávají osobnosti za zvláštní zásluhy ve vědě. Během ceremoniálu ho převzal **Michael Grätzel** ze Švýcarského federálního technologického institutu v Lausanne (École Polytechnique Fédérale de Lausanne).

Michael Grätzel na snímku s předsedkyní Akademie věd ČR Evou Zažímalovou a Davidem Honysem z Akademické rady AV ČR

Michael Grätzel, dlouholetý spolupracovník Ústavu fyzikální chemie J. Heyrovského AV ČR, je autorem jednoho z nejvýznamnějších objevů v dějinách fotovoltiky – barvivem sensibilizovaného solárního článku, který nese jeho jméno, a perovskitového solárního článku. Jde o slibnou technologii pro energii budoucnosti, mohla by totiž nahradit tradiční solární články na bázi křemíku. „Profesor Grätzel spolupracuje s naším pracovištěm už od roku 1983, kdy se účastnil Heyrovsky Discussion pořádané v Liblicích. Je držitelem čtrnácti čestných doktorátů a patří mezi nejcitovanější vědce světa,“ zdůraznil Ladislav Kavan z Ústavu fyzikální chemie J. Heyrovského AV ČR.

Porozumět historii a pochopit současnost

Medaili Vojtěcha Náprstka za popularizaci vědy převzala **Dana Hašková** ze Slovanského ústavu AV ČR, která zkoumá dějiny emigrace z bývalé Ruské říše do meziválečného Československa. Významně přispěla k veřejnému povědomí o tomto tématu. „Její práce nám bohužel připomíná i znovu aktuální otázky solidarity a přínosu podpory uprchlíků, což je ve světle současných událostí obzvláště důležité,“ vyzdvihla Eva Zažímalová.

Dana Hašková ze Slovanského ústavu AV ČR

Dana Hašková přibližuje veřejnosti nejen příběhy emigrantů, ale také jejich kulturní, vědecký a společenský přínos. Upozorňuje tak na dosud málo známé kapitoly československé historie. Tématu ruské meziválečné emigrace se věnovala mimo jiné v publikaci, kterou Nakladatelství Academia vydalo v edici Věda kolem nás a je dostupná také online.

Rostlinná ekologie není žádná nuda

Rostlinný ekolog **Tomáš Herben** z Botanického ústavu AV ČR převzal medaili Gregora Johanna Mendela za zásluhy v biologických vědách. Ve své badatelské praxi se nejprve věnoval studiu mečů, později se přeorientoval na vyšší rostliny a stal se průkopníkem studia koexistence druhů ve společenstvech i propojování procesů ve společenstvech s populační dynamikou a funkčními

vlastnostmi jednotlivých druhů. Po sametové revoluci se mimo jiné spolupodílel i na formování české vědy a reformě Akademie věd ČR.

Tomáši Herbenovi poblahopřáli Eva Zažímalová a David Honys.

Velkou devízou Tomáše Herbena je rozhled v botanice a ekologii rostlin s přesahem do fyziologie a anatomie, což společně s jeho schopností statistického zpracování dat (byť o něm říká, že je to velká nuda) a matematického modelování vede k odhalování dosud neznámých souvislostí. „Svým mezioborovým přístupem přináší nové poznatky o fungování přírody na různých úrovních, což je velmi důležité,“ podotkla Eva Zažímalová.

Bulteriéri zarputilost i vytrvalost ohaře

Jak klíšata tráví krev svých hostitelů? Jak se brání mikroorganismům a jak přenášejí patogeny na lidi a zvířata? Objasňováním těchto otázek se dlouhodobě zabývá **Petr Kopáček** z Parazitologického ústavu Biologického centra AV ČR. Rovněž on převzal medaili Gregora Johanna Mendela. Už v Československu zaváděl jako první imunodetekční metodu *western blottingu*, který slouží k detekci proteinů prostřednictvím protilátek.

Petr Kopáček z Biologického centra AV ČR

Nejpřínosnější se ale jeví jeho výzkum klíšat, Petr Kopáček se totiž podílel na většině pokroků v metodice molekulární biologie. V jeho laboratoři vzniklo několik světově prvních prací – například týkající se genetické modifikace klíšat nebo vývoje protiklíštěcí vakcíny, která je od roku 2009 chráněna patentem. Aktivně se angažoval v rozvoji strategií boje proti klíšatům a nemocem, která přenášejí.

„Spolupracovníci popisují Petra Kopáčka jako vědce s brilantní myslí a vrozenou pracovitostí – jako mentora, který ovlivnil kariéry mnoha lidí, což mohu jen potvrdit,“ řekl ředitel Biologického centra AV ČR Libor Grubhoffer a dodal, že by svého dlouholetého kolegu charakterizoval – řečeno psí terminologií – jako bulteriéra pro jeho vytrvalost a zarputilost, s níž se pokaždé „zakousne“ do výzkumu.

Jeho kolegu **Tomáše Scholze**, který také obdržel medaili Gregora Johanna Mendela, vidí Libor Grubhoffer jako „ohaře“. Tomáš Scholz, bývalý ředitel Parazitologického ústavu Biologického centra AV ČR, je totiž vynikající běžec i vědec s velkým pracovním nasazením: „Jeho kvalitami jsou rozhled nejen v biologii, ale i v historii a geografii, neuvěřitelné tempo, ochota pomoci a schopnost vytvářet příznivé a spravedlivé prostředí v práci,“ vyzdvihl Libor Grubhoffer.

Tomáš Scholz z Biologického centra AV ČR

Tomáš Scholz podnikl jako uznávaný odborník v oboru helmintologie (studia parazitických červovitých organismů) desítky expedic na všechny kontinenty, kde sbíral biologický materiál i zapojoval do výzkumu místní odborníky a studenty. „Když sečtu své cesty, strávil jsem více než osm let v zahraničí, z toho tři roky v Mexiku. Rád bych poděkoval nejen svým kolegům a kolegyním, ale také své rodině, hlavně manželce, za podporu, která trvá už 39 let,“ řekl parazitolog.

Nový pohled na historiografický výzkum

Historička **Nancy Wingfield** z Northern Illinois University převzala oborovou medaili Františka Palackého za zásluhy v historických vědách. Ve svém bádání o kulturních dějinách habsburské monarchie a českých zemí významně posunula i český historiografický výzkum. „Například v monografii *Flag Wars and Stone Saints: How the Bohemian Lands Became Czech* přinesla nový pohled na utváření českého a německého národa, které vysvětluje jako jeden fenomén,“ vyzdvihla

Eva Zažímalová.

Nancy Wingfield z Northern Illinois University

V souvislosti s přípravou své knihy *Svět prostituce na sklonku Rakouského císařství*, která letos vyšla v Nakladatelství Academia, ocenila Nancy Wingfield vstřícný přístup a erudici českých knihovníků a archivářů: „Kdekoli jsem se na ně obracela, ať už třeba v Brně nebo v Českých Budějovicích, nikdy jsem se nesetkala s odpovědí ‚nevím‘ nebo ‚nemáme‘, ale naopak se zvědavostí a nefalšovaným zájmem pomoci mi při hledání pramenů a dokumentů.“

Přehled všech udělovaných medailí najdete na webu Akademie věd ČR.

Připravil: Luděk Svoboda, Divize vnějších vztahů SSČ AV ČR

Foto: Jana Plavec, Divize vnějších vztahů SSČ AV ČR

<https://www.avcr.cz/cs/o-nas/aktuality/Akademie-ved-CR-udelila-sest-medaili-dve-prevzali-zahranicni-experti-00001>